

Розділ 1. Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

УДК 378.796

О. Ю. Дикий – методист, старший викладач кафедри управлінської діяльності Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

Індивідуальні форми науково-методичної роботи фахівців фізичної культури в процесі вдосконалення професійної майстерності

Роботу виконано на кафедрі управлінської діяльності ВІППО

Сьогодні особливого значення набуває проблема якісної післядипломної освіти вчителів фізичної культури як фахівців, котрі мають не лише глибокі знання, достатній рівень фізичної підготовленості, а й здатні кваліфіковано використовувати набуті за період навчання знання та практичні навички в професійній діяльності. У статті висвітлено науково-методичну роботу як цілісну динамічну систему й описано індивідуальні форми науково-методичної роботи вчителів фізичної культури.

Ключові слова: науково-методична робота, професійна майстерність, безперервна освіта, форми, самоосвіта, професіоналізм, інноваційні технології.

Дикий О. Ю. Индивидуальные формы научно-методической работы специалистов физической культуры в процессе усовершенствования профессионального мастерства. Сегодня особенное значение приобретает проблема качественного последипломного образования учителей физической культуры как специалистов, которые имеют не только глубокие знания, достаточный уровень физической подготовленности, но и способные квалифицированно использовать приобретенные за период учёбы знания и практические навыки в профессиональной деятельности. В статье определена научно-методическая работа как целостная система и описаны индивидуальные формы научно-методической работы учителей физической культуры.

Ключевые слова: научно-методическая работа, профессиональное мастерство, непрерывное образование, самообразование, профессионализм, инновационные технологии.

Diky O. Individual Forms of Scientifically-Methodical Work of Specialists of Physical Culture in the Process of Improvement of Professional Trade. Today the special attention is acquired by the problem of high-quality education of teachers of physical culture as specialists, which have not only thorough know ledges, sufficient level of physical preparedness, but also capable skilled to utilize the know ledges and practical skills purchased for period of studies in professional activity. In the article scientifically-methodical work as integral system is certain and the individual forms of scientifically-methodical work of teachers of physical culture are described.

Key words: scientifically-methodical work, professional trade, continuous education, self-education, professionalism, innovative technologies.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Сучасна система вдосконалення професійної майстерності фахівців фізичної культури належить до рангу пріоритетних ідеалів і національних інтересів. Вона характеризується побудовою процесу безперервної освіти, який ґрунтується на застосуванні гнучких (варіабельних) засобів і методів, активного впровадження інноваційних технологій, постійно потребує наукового пошуку [2].

Саме тому з позицій сьогодення набуває особливого значення й потребує вирішення проблема якісної післядипломної освіти вчителів фізичної культури як фахівців, котрі мають не лише глибокі знання, достатній рівень фізичної підготовленості, а й здатні кваліфіковано використовувати набуті за період навчання знання та практичні навички в професійній діяльності [7; 8].

Концептуальні положення щодо вдосконалення професійної майстерності фахівців фізичної культури визначено в Законах України “Про фізичну культуру і спорт” (1993 р.), “Про освіту” (1996 р.) [1], “Про вищу освіту” (2001 р.), у Національній доктрині розвитку освіти України (2002 р.), Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (2004 р.) та ін.

Проблема вдосконалення професійної майстерності фахівців фізичної культури постійно перебуває в полі зору спеціальних науково-дослідних установ, наукових колективів й окремих дослідників [8; 9]. Так, лише за останні роки в Україні проведено низку науково-практичних конференцій, присвячених тільки цій проблемі, або це питання обговорювалося поряд з іншими напрямками наукових досліджень.

Мета роботи – проаналізувати та систематизувати дані з питань індивідуальних форм науково-методичної роботи фахівців фізичної культури в процесі вдосконалення професійної майстерності.

Організація та методи досліджень. Для вирішення поставлених завдань ми використовували методи отримання ретроспективної інформації, теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів досліджень. Аналіз наукових джерел свідчить, що в полі зору дослідників перебувають [4; 6; 7; 10]:

- науково-методична підготовка;
- психологічні основи педагогічної майстерності вчителя;
- медико-біологічна, валеологічна й екологічна підготовка;
- ступенева система підготовки;
- спортивна та професійно-педагогічна підготовка;
- підготовка до пошукової роботи;
- використання інноваційних технологій у процесі формування професійної майстерності фахівців фізичної культури.

Посилення вимог до професійної підготовки вчителів фізичної культури має на меті, передусім, модернізацію навчально-педагогічного процесу, використання інноваційних технологій для його активізацій, зміну структури його організації.

Професійна підготовка вчителя не закінчується в стінах педагогічного навчального закладу. Вона продовжується протягом усієї професійної діяльності педагога [8].

Відповідно до планів підвищення кваліфікації педагога проходять навчання в інститутах післядипломної педагогічної освіти або на спеціальних факультетах педагогічних навчальних закладів. Проте знання, одержані вчителями в процесі післядипломної освіти, потребують осмислення й апробації в школі. Цьому сприяє спеціально організована система науково-методичної роботи.

Нове поняття “науково-методична робота” (К. С. Фаріно) уводиться у зв'язку з тим, що сучасній загальноосвітній школі й особливо навчальним закладам нового типу властиві такі форми наукової роботи, як проведення експериментальних досліджень на широкій основі; засвоєння інновацій, наближених до досвіду цієї школи; розробка довгострокових дослідно-експериментальних проєктів.

Аналіз передового педагогічного досвіду кращих учителів фізичної культури та сучасні дослідження свідчать, що в діяльності творчого вчителя завжди присутні дослідницькі елементи. Науково-методична робота як цілісна динамічна система складається з двох підструктур – навчально-методичної й науково-дослідницької, які тісно взаємопов'язані та взаємозумовлені. Навчально-методична підструктура спрямована на підвищення професійно-педагогічної культури педагогів і комплексне методичне забезпечення навчально-виховного процесу; науково-дослідницька підструктура стимулює процес створення й упровадження нових педагогічних ідей, технологій навчання та виховання, забезпечує експериментальну перевірку їх ефективності.

Учитель фізичної культури в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі в системі науково-методичної роботи вирішує такі основні завдання, як [10]:

- поглиблення філософсько-педагогічних знань, які сприяють розбудові й оновленню української загальноосвітньої школи;
- підвищення рівня теоретичної (предметної) та психолого-педагогічної підготовки;
- організація роботи із вивчення нових освітніх програм, навчальних планів, освітніх державних стандартів;
- систематичне вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду, упровадження досягнень педагогічної науки;
- збагачення новими педагогічними технологіями, формами та методами навчання й виховання;
- організація діяльності єдиних дослідницьких колективів, які об'єднують дослідників-педагогів, учнів і вчених;
- підвищення загального рівня професійно-педагогічної культури, надання допомоги в розвитку якостей та властивостей особистості, необхідних для сучасного педагога.

Зміст науково-методичної роботи визначається метою (завданнями) науково-методичної роботи, які впливають із аналізу результатів діяльності педагога.

У загальноосвітній школі склалася певна система науково-методичної роботи з педагогами, до складу якої входять індивідуальні, групові та масові форми, що взаємодіють, доповнюють одна одну. Ми розглянемо індивідуальні форми науково-методичної роботи вчителя фізичної культури. У статті 55 Закону України “Про освіту” наголошується, що педагогічні й науково-педагогічні працівники мають право на вільний вибір форм, методів, засобів навчання, виявлення педагогічної ініціативи [1]. У цьому плані особливої актуальності набуває індивідуальна науково-методична робота педагога.

Під індивідуальною науково-методичною роботою розуміють цілеспрямовану, планомірну та систематичну роботу педагога над удосконаленням теоретичної й практичної підготовки.

Найважливішою індивідуальною формою науково-методичної роботи є самоосвіта педагогів.

Самоосвіта – це самостійно надбані знання з урахуванням особистих інтересів і об'єктивних потреб загальноосвітньої школи, одержані з різних джерел додатково до тих, що отримані в базових навчальних закладах [4]. Відмінною рисою самоосвіти педагога є те, що результатом його роботи виступає покращення якості викладання предмета, якості виховної роботи, підвищення рівня знань, вихованості й розвитку учнів.

До найважливіших завдань самостійної роботи вчителя можуть бути віднесені вивчення нових програм і підручників, аналіз їхніх дидактичних та методичних особливостей; самостійне засвоєння нових технологій навчально-виховного процесу; оволодіння методологією й методикою педагогічного дослідження; активна участь у роботі науково-методичних семінарів і методичних об'єднань, різних творчих груп; підготовка методичних розробок; систематичне вивчення передового педагогічного досвіду.

Результати самоосвіти вчитель репрезентує на кожному її етапі, беручи участь у семінарах, інформуючи на засіданні методичного об'єднання, кафедри, доповідаючи на педагогічних читаннях, науково-практичних конференціях.

Самоосвіта є найгнучкішою формою отримання знань, оскільки вона здійснюється на діагностичній індивідуалізованій основі. Сутність індивідуалізації полягає в тому, що зміст, форми та методи самоосвіти підпорядковуються індивідуальним особливостям педагога, рівню його професійно-педагогічної культури, умовам педагогічної праці, реальним можливостям. Серед останніх велике значення має сформованість різностороннього інтересу до пізнання, наполегливість і воля в подоланні труднощів, розвинена рефлексія й самокритичність.

Одним із важливих видів самостійної діяльності педагога є його індивідуальна робота над шкільною науково-методичною темою (проблемою). У процесі індивідуальної роботи над науково-методичною темою (проблемою) вчитель вивчає джерела науково-методичної інформації, досвід педагогів-новаторів, аналізує власну педагогічну діяльність із метою подолання недоліків у ній або вдосконалення сильних сторін діяльності, теоретичного узагальнення й осмислення власного досвіду [6; 7].

Результати індивідуальної роботи вчителя над обраною науково-методичною темою (проблемою), як правило, оформляються письмово. Найчастіше використовують реферативну форму, оскільки реферат найкраще відображає основні етапи діяльності вчителя:

- обґрунтування доцільності вибору індивідуальної проблеми в ракурсі завдань загальношкільної науково-методичної теми (проблеми);
- короткий аналіз літератури з теми (проблеми);
- опис особистого досвіду роботи в межах обраної теми (проблеми);
- вплив роботи над темою на результати навчально-виховної діяльності з предмета;
- висновки з наслідків індивідуальної роботи над науково-методичною темою (проблемою).

Висновки й перспективи подальших досліджень

Виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновок, що індивідуальні форми науково-методичної роботи фахівців фізичної культури в процесі вдосконалення професійної майстерності мають забезпечувати умови для самореалізації особистості, високий розвиток професіоналізму й ґрунтуватися на методологічних положеннях передових ідей вітчизняних і зарубіжних учених, Конституції України, нормативно-правових документах України з фізичної культури. Сьогодні недостатньо вивченими залишаються закономірності формування професійних умінь учителів фізичної культури, їх зв'язок з особливостями засобів, методів та організаційних форм навчання в педагогічних навчальних закладах і професійній діяльності. Не вирішена повною мірою проблема забезпечення зв'язку навчання в закладах освіти з майбутньою професійною діяльністю, у тому числі й у сфері вдосконалення науково-методичної підготовки вчителів фізичної культури.

Література

1. Закон України “Про освіту”. – К. : Генеза, 1996. – 36 с.
2. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е. С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 рр. : зб. наук. пр. – Х. : ОВС, 2002. – Ч. 1. – С. 301–310.
3. Гац Г. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури / Г. Гац // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. – Л. : ЛДІФК, 2001. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 40–43.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко С. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Євсєєв Л. Тенденції вдосконалення технології навчання з спортивно-педагогічних дисциплін / Євсєєв Л., Павлов В. // IV Міжнародна науково-практична конференція “Фізична культура, спорт та здоров'я нації” : зб. наук. пр. – Київ. ; Вінниця : ДОВ Вінниця, 2001. – С. 212

6. Куц О. С. Нові технології та моделювання підготовки вчителів фізичної культури / О. С. Куц, І. А. Липчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. – Л. : ЛДІФК, 2002. – Вип. 6. – Т 2. – С. 539–541.
7. Круцевич Т. Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури / Т. Круцевич, М. Зайцева // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 41–44.
8. Сігаєва Л. Є. Проблема підготовки й підвищення кваліфікації вчителів у контексті неперервної освіти / Л. Є. Сігаєва // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 3. – С. 94–100.
9. Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів : зміст, структура, тенденції розвитку / Протасова Н. Г. – К. : [б. в.], 1998. – 176 с.
10. Шиян Б. М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття / Б. М. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. пр. – Рівне : Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371–374.

Адреса для листування:
43 000, Луцьк, просп. Волі, 13.

Статтю подано до редколегії
12.01.2010 р.